

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Minister VWS
Minister MZS

Deadline: 22 september

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Ontworpen door

5.1.2a
5.1.2a
M 5.1.2a
5.1.2a @minvws.nl

Datum
17 september 2020

Kenmerk
17472/6-210452-PDC19

Zaaknummer
210452

Bijlage(n)
-

nota

(ter beslissing)

Mogelijke uitbreiding mondkapjesplicht perrons en
luchthavens en resultaten mondkapjesproef in
Amsterdam en Rotterdam

Paraaf directeur

Paraaf DGV

Aanleiding voor deze nota

Op het gebied van de persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) speelt een aantal ontwikkelingen. Dit betreft vragen over zowel 1) medische als niet-medische beschermingsmiddelen, 2) vragen over vrijwillig en verplicht gebruik, 3) vragen over preventief gebruik en 4) over algemeen gebruik en voor specifieke doelgroepen of doelen. Deze vragen raken de toegevoegde waarde voor de gezondheid en gedrag, de (maatschappelijke) wenselijkheid en de beschikbaarheid van die middelen. Op dit moment spelen twee ontwikkelingen die bijzondere aandacht of een afweging vragen:

- 1) Verzoek van luchthavens en OV-vervoerders om niet-medische mondkapjes te verplichten op perrons en op de luchthaven
- 2) Uitkomsten van de experimenten met mondkapjesplicht in Amsterdam en Rotterdam en onze reactie hierop

Vooropgesteld is dat bij elk vraagstuk geldt dat beschermingsmiddelen de anderhalve meter afstandsregel nooit kunnen vervangen.

Ontwikkeling 1:

Verplicht gebruik van niet-medische mondkapjes op perrons en op de luchthavens

1 Aanleiding

NS/ProRail en Schiphol hebben verzocht om een uitbreiding van de mondkapjesplicht op stations/perrons c.q. luchthavens.

Uit de monitor van NS/ProRail blijkt dat het steeds drukker wordt op perrons, waardoor mensen niet langer de 1,5m afstand kunnen hanteren. Ook draagt het bij aan duidelijkheid: de hele reis een mondkapje. Schiphol beargumenteert dat

een uitbreiding van de mondkapjesplicht voor meer duidelijkheid zorgt. Daarnaast sluiten zij hiermee aan bij de Europese richtlijnen. Vooruitlopend op een mogelijke verplichting heeft Schiphol recent besloten reizigers 'dringend te verzoeken' op de gehele luchthaven een mondkapje te dragen.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Dit punt staat geagendeerd voor het directeurenoverleg COVID-19 van 22 september.

Kenmerk

2 Beslispunten, advies en mogelijk alternatief

Wij adviseren om open te staan voor de verzoeken van NS/ProRail en Schiphol: meer gebruik van niet-medische mondkapjes past in de maatschappelijke ontwikkeling, het is op genoemde plekken ook erg druk, mensen houden met mondkapjes op niet minder afstand en het helpt bij de discipline om in het vervoer een mondkapje te gebruiken.

Wij begrijpen echter de discussie of een plicht niet te zwaar is (zie punt 3). Daarom zien we geen bezwaar om het standpunt van I&W te ondersteunen voor een "dwingend advies" in plaats van een verplichting.

Wel vinden we het belangrijk dat – ongeacht een dwingend advies of een verplichting – het eenduidig en uitvoerbaar wordt uitgevoerd:

- Op Schiphol geldt het pas na incheckbalies;
- In het OV beperken tot de perrons, maar wel landelijk invoeren;
- Gezien de argumentatie van drukte op de perrons en bij het in- en uitstappen het ook te laten gelden voor tram en metro. Wanneer de busvervoerders in gesprek met I&W aangeven een sterke voorkeur te hebben hierbij aan te sluiten, kunnen we hierin eventueel meegaan.

→ Beslispunt: Gaat u akkoord met bovenstaand advies?

3 Draagvlak politiek

Uit overleg (oa in het interdepartementaal directeurenoverleg COVID-19) blijkt dat sommige departementen vragen hebben bij een uitbreiding van de mondkapjesplicht. Het zou een inbreuk zijn op de persoonlijke levenssfeer en ze zetten er vraagtekens bij of de gezondheidsrisico's wel reëel zijn als tijdens het in-/uitstappen geen afstand kan worden gehouden. Bij een klein gezondheidsrisico, is een plicht wellicht niet proportioneel. Daarnaast is er discussie of de uitbreiding ook moet gelden voor bus, tram en metro.

I&W neigt ernaar om te kiezen voor een "dwingend advies" in plaats van een verplichting.

4 Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

De mondkapjesplicht uitbreiden zal in deel van de maatschappij tot weerstand leiden. Aan de andere kant komen deze verzoeken ook uit de samenleving. Wanneer wordt gekozen voor een "dringend advies", zal dit vermoedelijk tot de minste weerstand leiden.

5 Financiële en personele gevolgen

Nvt.

6 Juridische aspecten haalbaarheid

Het uitbreiden van de mondkapjesplicht vergt een aanwijzing en aanpassing in de noodverordeningen. Bij de inwerkingtreding van de tmv-19 zal een uitbreiding van de mondkapjesplicht in de ministeriële regeling moeten worden opgenomen.

7 Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

Afstemming heeft tot nu toe plaatsgevonden met: I&W, BZK, JenV en de Nationale Politie. De veiligheidsregio's konden niet bij dit overleg aansluiten. Verdere uitwerking zal in elk geval worden gedaan met IenW, VWS, JenV, de veiligheidsregio's, het NOVB (Nationaal OV Beraad) en de Stuurgroep Veilige & Gezonde Luchtvaart.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Kenmerk

8 Gevolgen administratieve lasten

Nvt.

9 Toezeggingen

Nvt.

10 Fraudetoets

Nvt.

Ontwikkeling 2:**Resultaten experimenten mondkapjesplicht in Amsterdam en Rotterdam****1 Aanleiding**

Vrijdag 11 september jl. kwamen de uitkomsten naar buiten van de mondkapjesexperimenten in Rotterdam en Amsterdam.

2 Beslispunten, advies en mogelijk alternatief

Ondanks dat de toegevoegde waarde van een mondkapjesplicht op gedrag in het experiment niet onomstotelijk is aangetoond, adviseren wij op basis van de uitkomsten en eerder OMT-advies in overleg te gaan met de Veiligheidsregio's om mee te denken over een zinvolle toepassing van dit instrument.

Het inzetten ervan betreft dan maatwerk én altijd naast en niet in plaats van de anderhalve meter.

- Beslispunt: Bent u akkoord met het opnemen van het in 'specifieke omstandigheden inzetten van niet medische-mondmaskers' als mogelijk instrument in de instrumentenkist?

3 Samenvatting en conclusies

In deze experimenten wordt niet aangetoond dat mensen zich anders gaan gedragen in de publieke ruimte als zij een mondkapje dragen (ze houden niet meer of minder afstand tot anderen en raken ook niet vaker risicovolle plakken in hun gezicht aan). Dus niet meer afstand, maar ook niet minder (hetgeen als risico werd aangemerkt in OMT-advies).

4 Draagvlak politiek

De beide veiligheidsregio's constateren dat er op dit moment geen noodzaak is om de mondkapjesplicht te herintroduceren in regio's. Zij zijn wel van mening dat het instrument mondkapjes een bruikbaar instrument is dat toegevoegd kan worden aan het maatregelenpakket van de veiligheidsregio's en het kabinet.

Het OMT heeft eerder geadviseerd (zie ook bijlage 2) dat het gebruik van niet-medische mondneusmaskers overwogen kan worden in die settings waar het niet mogelijk is om anderhalve meter afstand te houden en triage toe te passen.

5 Draagvlak maatschappelijk en eenduidige communicatie

Met name vanuit de ondernemers in de gebieden waar de tijdelijke mondkapjesplicht gold, klonk veel weerstand. Zij gaven aan met kelderende bezoekersaantallen te maken te hebben. Dit bleek overigens niet uit het onderzoek.

6 Financiële en personele gevolgen

Nvt.

7 Juridische aspecten haalbaarheid

Het uitbreiden van de mondkapjesplicht vergt een aanwijzing en aanpassing in de noodverordeningen. Bij de inwerkingtreding van de twm-19 zal een uitbreiding van de mondkapjesplicht in de ministeriële regeling moeten worden opgenomen.

8 Afstemming (intern, interdepartementaal en met veldpartijen)

Afstemming over eventuele landing in de instrumentenkist vindt plaats met de PDG COVID-19.

9 Gevolgen administratieve lasten

Nvt.

10 Toezeggingen

Nvt.

11 Fraudetoets

Nvt.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Kenmerk

5.1.2e

5.1.2e

Bijlage 1: Samenvatting resultaten mondkapjesproef R'dam/A'dam

In dit onderzoek is onderzocht hoe goed mensen in de mondkapjeszones zich aan de anderhalvemeter-regel houden, en of er aanwijzingen zijn dat de invoering van de mondkapjesplicht tot minder drukte in de mondkapjeszones leidt.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

De belangrijkste conclusies:

- De drukte in de gebieden met een mondkapjesplicht is niet anders dan die voor de invoering van de mondkapjesplicht;
- Het dragen van een mondkapje zorgt of voorkomt niet dat de anderhalvemeter-regel wordt overtreden. Mensen overtreden wel regelmatig de anderhalvemeter-regel, maar dit houdt primair verband met de drukte. Zowel in de mondkapjeszones als in de gebieden zonder mondkapjesplicht gebeurde dit;
- Het onderzoek suggereert dat een mondkapjesplicht in specifieke gebieden niet aantoonbaar bijdraagt aan het beperken van drukte;
- Het onderzoek suggereert dat het dragen van mondkapjes er ook niet aantoonbaar aan bijdraagt dat mensen zich beter of slechter houden aan de anderhalvemeter-regel;
- Van degenen die een mondkapje dragen, doet de meerderheid dat op de voorgeschreven manier;
- De onderzoekers zien dat het verplicht dragen van mondkapjes samenhangt met meer aanraken van het gezicht in het algemeen, maar niet de risicovolle plekken van ogen, neus en mond.

Kenmerk

Bijlage 2: Kernpunten eerder OMT-advies over het gebruik van niet-medische mondkapjes in publieke ruimte

Het gebruik van niet-medische mondkapjes in de publieke ruimte is meerdere keren aan de orde geweest in het OMT. Het meest recente OMT-advies hierover van 28 juli 2020 stelt:

- Onomstreden bewijs dat niet-medische mondneuskapjes bescherming bieden tegen de verspreiding van COVID-19 ontbreekt;
- Er is geen steun is voor algemeen gebruik van niet-medische mondneuskapjes in de publieke ruimte;
- Gebruik van niet-medische mondneuskapjes geen substitutie is voor de anderhalve meter afstand regel;
- Gebruik van niet-medische mondneusmaskers kan overwogen worden in die settings waar het niet mogelijk is om anderhalve meter afstand te houden en triage toe te passen;
- Zorgen over schijnveiligheid die zou kunnen optreden bij breed gebruik van mondneuskapjes, zijn op basis van de bekende onderzoeken niet weggenomen;
- Indien zich een aanzienlijke stijging voordoet van de incidentie van COVID-19 in de bevolking, kan dit advies worden heroverwogen.

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Kenmerk

Bijlage 3: Woordvoeringslijn resultaten mondkapjesexperiment

Directoraat Generaal
Volksgezondheid
Publieke Gezondheid
Crisisbeheersing en
Infectieziekten

Q: Hoe kijkt u aan tegen de uitkomsten van de mondkapjesexperimenten in Rotterdam en Amsterdam?

A :

- Ik vind het goed dat dit experiment gedaan is, omdat het ons meer inzicht geeft in de gedragseffecten van een mondkapjesplicht.
- Het onderzoek toont aan dat de meeste bezoekers een mondkapje droegen.
- Ook laat het zien dat mensen met een mondkapje op zich niet anders zijn gaan gedragen wat betreft het afstand houden. Ze hebben niet minder maar ook niet meer afstand gehouden.
- De Veiligheidsregio's laten ons weten op dit moment zelf niet verder te gaan met het inzetten van een mondkapjesplicht.
- Het is goed om in een crisis als deze nieuwe maatregelen te evalueren.
- Ik constateer dat de toegevoegde waarde op de verandering van het gedrag van mensen in dit specifieke experiment niet onomstotelijk is aangetoond.
- Dit betekent dat we in elk geval moeten vasthouden aan de basisregel van 1,5 meter afstand houden
- Dat geldt ook wanneer mensen een mondkapje dragen.
- Wanneer andere regio's een mondkapjesplicht in willen zetten gaan we daar als kabinet vanzelfsprekend over in gesprek met de desbetreffende regio.

Kenmerk